

RISKS AND IMPACTS OF DRUG USE IN THE CZECH REPUBLIC

Dagmar Kopencová¹

Abstract

The global globalization of markets also has an impact on the spread and consumption of drugs. Although certain groups of addictive drugs are illegal in all states, their production, distribution and consumption are constantly increasing. Drugs have, in a way, become part of our lives, although we have not talked about this in recent years. The paper deals with characteristics of health, criminal, social and economic impacts of drug consumption on individuals, various state and non-state institutions as well as the state. The work compiles knowledge from various directions in order to show the multidisciplinary, the complexity of the problem on the one hand, and the constant, unrelenting danger of drugs for individuals, society and the state on the other. The work uses literature searches, the study of investigative files, court materials, paired methods of logic, and especially a survey and its evaluation of the solved scientific-research task. Guided interviews with experts from various fields were also used.

Keywords

Drugs, Impacts Health, Criminal, Social, Economic

I. Úvod

Žijeme ve složité době, plné antagonistických rozporů a protikladů. Globalizace s sebou přináší nové hrozby, rizika, které jsme dosud nepoznali v takové míře, v jaké se dnes objevují. Čím dál více hovoříme o pojmu bezpečnost, bezpečí, jež je nedílnou součástí a životní potřebou existence lidského jedince, různých institucí, státu jako takového. Bezpečí je subjektivní stav (hodnocený subjektem), často i podvědomě, kdy nám nehrozí žádné škody či újmy; bezpečnost je pak proces, který zajišťuje tento stav (Rak, Kolitschová, 2019). Jedním faktorem, který souvisí s globalizací, s otvíráním hranic, s prosazováním volného obchodu, oběhu zboží (s minimálními kontrolami nad pohybem zboží), jsou i drogy. Ty jsou stále ve větší míře hrozbou pro lidské jedince, instituce (státní i nestátní), stát jako takový hrozbou, rizikem, který působí reálně závažné škody.

Drogy se od nepaměti objevují v různých společnostech. Již od pravěku lidé konzumovali různé rostlinné drogy, většinou z neznalosti, mnohdy se špatným koncem. Postupně byly rostlinné drogy používány na různé rituály, čarodějnictví, léčení, ale i pro travičství. Čím více lidé získávali znalosti a zkušenosti, začaly se vyrábět drogy i polosyntetické nebo čistě syntetické. Kromě zdravotnictví, farmacie a výzkumu se drogy začaly šířit mezi lidi, kteří je používají jako způsob zábavy, na večírcích, zábavách i jako způsob odreagování. Bohužel toto rekreační užívání často vede k drogové závislosti. V současné době se stávají zbraní proti moderní, demokratické společnosti. Protože společnost mnohé drogy toleruje, popřípadě je i podporuje, k drogám se dostávají lehce i děti. To je největší riziko, které může mít později obrovské následky pro bezpečnost celé společnosti.

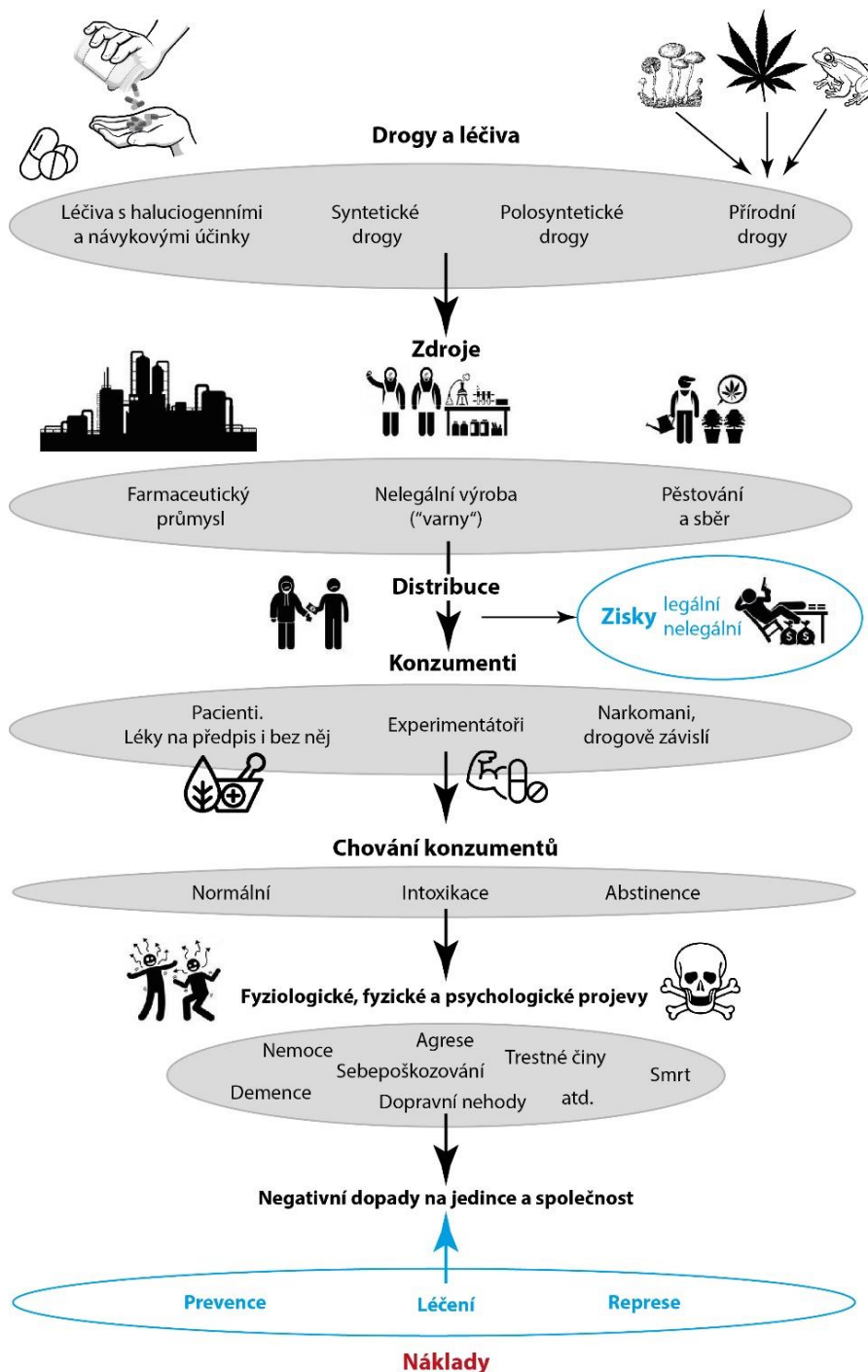
Príspevek vychází z vědecko-výzkumné úlohy „Moderní technologie v páčání, odhalování, dokumentování, dokazování a prevenci trestné činnosti“, řešené na Akademii Policejního sboru SR v Bratislavě. Výroba nových druhů velmi silných a účinných syntetických drog lze chápat též jako produkt moderních technologií, který zasahuje oblast nejenom kriminality a tedy i kriminalistiky či kriminologie, ale i široké, velmi rozmanité spektrum dalších odvětví či oborů,

---

¹ Vysoká škola regionálního rozvoje a Bankovní institut – AMBIS, a.s., Katedra bezpečnosti a práva, Lindnerova 575/1, 180 00 Praha 8 - Libeň Katedra kriminalistiky a forenzních disciplín, Dagmar.Kopencova@seznam.cz

jako je ekonomika, lékařství, sociálně-ekonomické vědy atd. Cílem tohoto příspěvku je průřezově ukázat komplexnost a složitost celkové aktuální drogové problematiky, její dopady do různých oborů s akcentem na nemalá rizika, vznikající škody, o kterých se takto v širším aspektu dosud nehovořilo.

Obrázek 1 Základní životní cyklus drog

Zdroj: vlastní tvorba

II. Drog a společnost

Problematika drog v naší republice se již netýká pár jedinců z dob před rokem 1989. Po otevření státních hranic bohužel naše území zaplavil trh s drogami různého druhu od rostlinných až po syntetické. Na takový rozsah a množství náš stát nebyl vůbec připraven a než orgány činné

v trestním řízení včetně naší legislativy začaly fungovat a tento problém řešit, drogy již u nás zdomácněly. Vytvořila se síť prodejců drog a síť uživatelů.

Česká republika se od roku 1990, po otevření hranic stala plně tranzitní zemí pro drogy, později se bohužel stala i cílovou zemí. Taktéž jsme se stali předními producenty plně hodnotné náhražky za kokain – pervitinu, který velmi rychle ovládnul českou drogovou scénu a stal se velmi výhodným vývozním artiklem pro obchodníky s drogami (Chmelík, 1999). Přes různé preventivní programy se počet uživatelů nijak rapidně nesnižuje. To vede k různým závažným důsledkům v ekonomice, medicíně i sociální sféře.

III. Legální a nelegální drogy - rozdělení

V současné době společnost rozlišuje drogy na legální a nelegální. Za návykové látky se nepovažují společensky přijatelné látky, jako je např. káva, čaj či čokoláda.

Legální drogy

Mezi legální lze zařadit tabák, alkohol, léčiva.

- **Tabák** – bezdýmý tabák (šňupací nebo žvýkáci) nebo tabák, který hoří. Obsahuje toxický rostlinný alkaloid nikotin.
- **Alkohol** je definován v zákoně č. 379/2005 Sb., o ochraně před škodami působenými tabákovými výrobky, alkoholem a jinými návykovými látkami a o změně souvisejících zákonů v § 2 písm. g). Alkoholickými nápoji se podle tohoto ustanovení rozumí lihovina, pivo a víno; dále též nápoj, který není lihovinou, pivem a vínem, pokud obsahuje více než 0,5 objemového procenta alkoholu.
- Specifickou skupinou drog a drogových závislostí představují **oficiálně distribuovaná léčiva**. Lékem je každá léčivá látka, která má pomoci organismu při zdravotních problémech. Zákon o léčivech (č. 378/2007 Sb.) definuje léčivé látky a léčivé přípravky, pro které pak používá souhrnný pojem léčiva. Nejčastěji způsobují závislost obecně tlumící léky, hypnotika, sedativa, analgetika a další léky cílící na centrální nervový systém. Zneužívání léčiv splňuje všechny základní definice drogové závislosti, i když prvotní podnět k užívání může být spojen s existujícími zdravotními problémy či akutním stavem. V současné době různé druhy léčiv předepisují lékaři na různé problémy, pro které toto léčivo není určeno. Pokud nepomůže jeden druh, mnohdy lékař předepíše jiný. Mnohdy to vypadá, že nemá zájem na zlepšení stavu pacienta a jeho zkvalitnění života, ale upřednostňuje zájem na zisk svůj a farmaceutických firem, se kterými má sepsanou smlouvu. Na straně druhé, léčiva jsou výnosný ilegální artikl pro ilegální obchody s těmito látkami. Léčiva, které mají lidské zdraví chránit, jsou bohužel zneužívána jako prekurzory pro výrobu jiných závažnějších drog, nebo jsou prodávána se ziskem na černém trhu, kdy je jedinec, který je koupí, nadměrně užívá ve své podobě jako léky, což ho nakonec vede k závislosti na této látce.

Nelegální drogy

V odborné terminologii jsou nelegální drogy označovány jako omamné a psychotropní látky. „Jde o látky, u nichž vzniká nebezpečí chorobného návyku nebo psychických změn nebezpečných pro společnost nebo pro toho, kdo je opakovaně bez odborného dohledu užívá“ (Štablová, 1997). Omamné a psychotropní látky lze zkoumat z různých hledisek, např. podle účinku na lidský organismus, podle míry rizika vzniku závislosti, typu drogových závislosti, nebo podle jejich chemického složení či původu.

Seznamy těchto látek jsou uvedeny v zákoně č. 167/1998 Sb. ve znění pozdějších předpisů s odkazem na normy Evropské unie a v příloze nařízení vlády č. 463 ze dne 18. prosince 2013 o seznamech návykových a psychotropních látek, vyhláše č. 72/2014 Sb., o evidenci a

dokumentaci návykových látek a přípravků. Léčiva jsou uvedena v zákoně č. 378/2007 Sb., ve znění pozdějších předpisů a v zákoně č. 272/2013 Sb. se hovoří o prekurzorech drog.

Nelegální drogy můžeme dělit podle rizika závislosti, rizika účinku, působení na psychiku apod.

Rozdělení nejznámějších druhů nelegálních drog:

- drogy kanabisového typu – marihuana, hašiš,
- drogy halucinogenního typu – lysohlávky, kaktusy, extrakty z rostlin čeledi lilkovitých, LSD²,
- drogy opiátového typu – mák setý, opium, morfin, heroin,
- drogy kokainového typu – kokain,
- drogy amfetaminového typu – amfetaminové preparáty, v první skupině: např. amfetamin, metamfetamin (pervitin), v druhé skupině: MDA³, MDMA⁴, - extáze,
- drogy typu organických rozpouštědel (inhalanty) – ředidla na barvy, určitá lepidla, toluen, benzín, plyn do zapalovačů, rajský plyn, barvy ve spreji, čisticí prostředky apod.

IV. Drogy – ekonomická rizika a následky

Z ekonomického hlediska legální drogy stát podporuje, neboť z jejich prodeje má zisk, který není nezanedbatelný.

Ekonomové mohou namítat, že nelegální drogy by ekonomy neměly zajímat, protože nejde o legální látku, se kterou stát může obchodovat. Nelze tedy státem určovat ceny, nabídku či poptávku a už vůbec nelze drogy danit. Na druhou stranu nelegální drogy poškozují jednotlivce a v důsledku způsobují velké škody i státu, tedy můžeme zkoumat důsledky lidského jednání, rozhodování jednotlivce, který uspokojuje svá přání i potřeby užíváním nelegálních látek.

Užívání drog s sebou přináší celou řadu nejrůznějších rizik, které mají dopady na jednotlivce, různé instituce i na stát jako takový. Jako příklady těchto rizik můžeme uvést:

- zvýšené náklady na zdravotní péči, především léčbu somatických problémů vyvolaných konzumací drog (nemoci trávicí soustavy, infekční, kardiovaskulární, zhoubné nádory, nemoci krve a krvetvorných orgánů, poruchy výživy a přeměny látek, astma a alergie a další nemoci dýchací soustavy, snížení imunity),
- výdaje na léčení otrav a předávkování,
- léčba infekčních nemocí, zejména hepatitidy či nákazy HIV⁵, AIDS⁶, sexuálně přenosných onemocnění,
- léčbu tělesných poškození – úrazy způsobené neúmyslně i úmyslně,
- náklady na léčení psychiatrických problémů způsobených užíváním drog (psychická závislost na alkoholu, syndrom z odnětí, *delirium tremens*, psychotické stavy vyvolané alkoholem či jinou drogou, postižení intelektu, poruchy osobnosti, deprese, toxické psychózy a sebevraždy,

² LSD – diethylamid kyseliny lysergové získávaný z námelu, je to produkt metabolismu houby, příbuzné nebezpečné paličkoviči nachové, která roste na žitě a ječmeni.

³ MDA – methylen-dioxy-amfetamin, je syntetický derivát amfetaminu velmi podobný extázi (MDMA), je metabolitem MDMA, MDA je více neurotoxická droga, má dvojnásobnou dobu účinnosti a je výrazněji halucinogenní.

⁴ MDMA - (3,4-methylen-dioxy-metamfetamin) "Extáze", její účinky se mohou řadit mezi stimulantia a halucinogeny.

⁵ HIV – je vir, který napadá imunitní systém člověka. Je možno ho přenést na jiného člověka krví, spermatem či slinami, pokud dojde ke styku těchto tekutin se sliznicí jiného člověka. Jedná se o tzv. pomalý vir, protože infikovanému způsobuje poškození zpravidla po mnoha letech.

⁶ AIDS – je onemocnění způsobené virem HIV, kdy imunitní systém nemůže pracovat správně a tělo je napadáno infekcemi, nádory, postižením mozku apod.

- doživotní zdravotní následky,
- výdaje na protialkoholní či protidrogové léčení – ambulantní léčení, hospitalizaci, nákladné léky,
- ztráty a snížení produktivity práce v důsledku:
  - vážného onemocnění,
  - časté nemocnosti v průběhu roku,
  - nespolehlivosti,
  - vyšší úrazovosti,
  - větší nepozornost, nesoustředěnost,
  - častější únavy,
  - časté nevolnosti při abstinčních příznacích,
- ušlého zisku v případě předčasného úmrtí,
- daňové úniky související s pašováním alkoholu a tabáku,
- daňové úniky v souvislosti s nelegální výrobou alkoholu a tabáku,
- dopady na životní prostředí,
- trestná činnost uživatelů drog – škody na zdraví, životech a majetku,
- náklady na Policii České republiky a justici při vyšetřování trestné činnosti,
- náklady na vzdělávání odborných pracovníků v primární zdravotní péči,
- náklady na věznice a zabezpečovací detenci,
- náklady na oběti trestné činnosti způsobené toxikomany,
- výdaje spojené s dopravními nehodami pod vlivem alkoholu či jiných návykových látek:
  - dojde k usmrcení nebo zranění osoby,
  - ke škodě na majetku v přímé souvislosti s provozem vozidla v pohybu,
  - náklady na policii, správní orgány a justici při odhalování a objasňování přestupků nebo trestných činů – z nedbalosti. Ojedinele případy, kdy se jedná o úmyslné trestné činy, které se projevují jako dopravní nehoda. Cílem úmyslného jednání je však zpravidla zakrýt závažnější trestný čin.
  - sebevražda dopravním prostředkem,
  - náklady na kriminalistické expertizy prováděné znalci,
  - odstranění hrozícího nebezpečí vzniklého při dopravní nehodě.

Mezi tato nebezpečí patří například:

- únik přepravovaných plynů, škodlivých a toxických látek, (Rak, 2012)
- poškozená elektrická rozvodná skříň či elektrické vedení,
- narušená statika budov a podobně,
- poškozená svodidla, stromy, vyvýšené obrubníky chodníků, sloupy veřejného osvětlení, různá zábradlí apod.,
  - obnovení bezpečnosti a plynulosti silničního provozu,
  - zajištění vozidel a věcí,
  - výdaje na prevenci:
    - preventivní programy,
    - besedy s mládeží a dětmi,
    - osazení reklamních ploch,
    - zajištění dostatečné sítě léčebných zařízení,
    - využití médií na propagaci nekuřáctví, neužívání drog,
    - pravidelné monitorování v oblasti užívání drog,
    - kontrola dostupnosti drog pro děti a mládež,
    - různé vládní a nevládní organizace.

V. Drogy – sociální rizika a následky

Sociální oblast života je posuzována v celistvosti, ve společnosti, i z pozice jedince. Je to důležitá součást života. Stane-li se jedinec drogově závislý, droga mu zasahuje do jeho každodenního způsobu života, ničí jeho samotnou podstatu. Níže uvádím nejběžnější sociální rizika a jejich následky:

- nižší či nedokončené vzdělání,
- změna životního stylu,
- změna hierarchie hodnot,
- změna chování – ztráta zábrán, strachu, špatné sebeovládání,
- stereotypní činnost zaměřená jen na zajištění drogy,
- snížení životního standartu,
- sociální vyloučení – neúčast jednotlivce na životě společnosti,
- špatné sociální vazby,
- osamělost,
- nižší produktivita práce,
- horší práce – snížení kvalifikace,
- dlouhodobá nezaměstnanost,
- bezdomovectví,
- špatná ekonomická situace, chudoba,
- zadlužení,
- gambling,
- nedostatečné sociální dovednosti:
  - neschopnost využívání běžné lékařské péče,
  - snížení či vymizení pracovních návyků,
  - snížení či ztráta hygienických návyků,
  - neschopnost jednání s úřady,
- kriminalita spojená zejména s krádežemi, výrobou a distribucí drog a násilnými činy pod vlivem návykových látek,
- prostituce,
- šíření infekčních a pohlavně přenosných onemocnění,
- hrozba potratu u těhotné ženy, která užívá drogy, nebo zejména:
  - riziko úmrtí plodu,
  - způsobení závislosti narozeného dítěte – hrozí abstinenční syndrom,
  - narození mrtvého dítěte,
  - předčasný porod,
  - nakažení plodu infekčními nemocemi (hepatitida typu B, C, HIV),
  - poškození plodu – růstová retardace, poškození mozku, nedostatečně vyvinuté vnitřní orgány, vrozené vývojové vady srdce,
  - vznik vrozených vad,
- špatné duševní či fyzické zdraví,
- sebevražedné chování,
- sebepoškozování a sebevražedné chování ve věznicích (Vlach, 2018),
- rodinné problémy:
  - psychické a fyzické násilí,
  - pohlavní zneužívání dětí,
  - znásilnění,
  - nefunkční rodina,
  - disfunkční rodina,
  - finanční problémy,

- zanedbávání dětí,
- rozvody.

VI. Trestná činnost

Základním rizikem ve vztahu k drogám je svoboda v jednání a chování jedince. Zde ovšem platí, že svoboda je povolena jen do chvíle, kdy jednotlivec jedná v souladu s právem, nikoliv v rozporu s právem. Dá se říct, že svoboda jednoho končí narušením svobody druhého. Samozřejmě, k chování a jednání jednotlivce je třeba vzít v úvahu i čas a místo jeho činnosti, neboť co je protiprávní v současnosti, v budoucnu již trestné být nemusí.

Z toho vyplývá, že pokud jednotlivec chce žít v určité společnosti, přebírá určité normy chování dané společnosti a zavazuje se tato práva a povinnosti dodržovat.

Evropský soud pro lidská práva se vyslovil o legitimitě trestněprávních nástrojů k ochraně lidských práv: „Z Evropské úmluvy o ochraně lidských práv vyplývá pro stát nejen povinnost zdržet se zásahů porušujících chráněná práva, ale též pozitivní povinnost přijmout přiměřená opatření k předcházení porušení práva nebo k uplatnění sankcí za již nastalé porušení“.

Tato pozitivní povinnost se netýká jen vztahu jednotlivce s orgány veřejné moci, ale též vztahů mezi jednotlivci navzájem (tzv. horizontální účinek Úmluvy). Výběr opatření je věcí úvahy (*marge d'appréciation*)⁷ státu, ale určité skutky porušující určitá práva musí být stíhány trestně. Závisí to na povaze porušeného práva a na povaze porušení. Důležité je též srovnávací hledisko, tj. převažující praxe ostatních smluvních států.“ (Řepík, 2002).

Je tedy zřejmé, že právo jednotlivce, týkající se drog, není nadřazeno nad práva ostatních. Je zde značný rozpor mezi zájmem tohoto jednotlivce a zájmem majority ve státě. Zejména půjde o případy, kdy jedinec poškozuje zdraví jiných. Například když, sám je pod vlivem drog a jeho agresivní chování ohrožuje okolí či policisty při procesních úkonech (např. při výslechu) nebo vyrábí a prodává drogy dalším osobám.

Pod vlivem drog jsou páchané různé přečiny, zločiny a bohužel i zvláště závažné zločiny, což pro stát představuje významná bezpečnostní rizika

Drogová kriminalita je chápána jako trestná činnost, spočívající v neoprávněném nakládání s omamnými či psychotropními látkami, příp. prekursory⁸. Tato část trestné činnosti související s drogami se označuje také jako primární drogová kriminalita, drogová kriminalita v užším smyslu, či trestná činnost proti drogové legislativě (Carpentier, 2007). V sekundárním slova smyslu se má na mysli kriminalita páchaná v souvislosti se zneužíváním drog za účelem získání drogy, kriminalita spáchaná pod vlivem drog a kriminalita páchaná na osobách užívající drogy.

Rozlišujeme:

- kriminalitu spojenou s neoprávněnou výrobou, distribucí nebo nakládáním s drogami či prekursory,
  - výrobu pervitinu v domácím prostředí (v domácích laboratořích tzv. „vařiči“),
  - neoprávněné pěstování konopí v pěstírnách nebo na polích (většinou v kukuřičných lánech), opuštěných či pronajatých pozemcích,
  - nelegální výrobu tzv. tanečních drog – extáze,
  - prodej „falešné extáze“ – v tabletách se místo účinné látky MDMA vyskytuje paracetamol⁹, popřípadě piperazin¹⁰ a kofein,

⁷ *marge d'appréciation* – doktrína prostoru pro uvážení. Jedním z hlavních cílů Úmluvy je co možná nejednotnější výklad i aplikace Úmluvy v souladu s principem universalitě lidských práv.

⁸ prekursor – výchozí látka, z níž vzniká chemickou přeměnou výsledný produkt

⁹ paracetamol – je analgetikum, účinná látka v běžně užívaných lécích proti bolesti a horečce.

¹⁰ piperazin (mCPP) – Látky používané dlouhodobě ve farmaceutickém průmyslu.

- prodej vyrobených známých drog u nás i dovezených ze zahraničí,
- výrobu a prodej nových syntetických drog (designer drugs, legal highs), prostřednictvím internetu nebo z asijských zemí či Polska,
- prodej legálně vyrobených léčiv na černém trhu (i přes internet),
- prodej substitučních léčiv (náhražka za drogy) na černém trhu,
- nárůst obchodu s prekurzory a pomocnými látkami pro výrobu drog,
- nárůst prodeje technologií k nelegálnímu „indoor“¹¹ pěstování rostlin konopí,
- výrobu, zhotovování, extrahování, přípravu, nabízení, nabízení za účelem prodeje,
- šíření a dodávání drog za jakýchkoliv podmínek, překupnictví, zasílání, tranzitní přeprava, převážení, dovoz nebo vývoz drog,
- kriminalitu páchanou v souvislosti s užíváním drog,
- zejména majetkovou – krádeže (kapesní, vloupání), neoprávněné užívání cizí věci nebo držení platební karty, podvody, zpronevěry,
- násilnou – loupeže, vydírání, omezování osobní a domovní svobody a vraždy za účelem získání financí pro nákup drogy,
- kriminalita spáchaná pod vlivem drog,
- krádeže nebo poškozování cizí věci, podvody
- loupeže,
- znásilnění nebo pohlavní zneužívání,
- zanedbání povinné výživy,
- domácí násilí,
- křivá výpověď apod.,
- kriminalitu páchanou na osobách užívající drogy, zejména násilí, krádeže, vydírání, útisk,
- organizovaný zločin zabývající se drogovou scénou v České republice i na mezinárodní úrovni, zejména narůstá zapojení vietnamských zločineckých skupin při pěstování konopí ve velkopěstírnách nebo při výrobě metamfetaminu (pervitinu),
- legalizaci výnosů z trestné činnosti (praní „špinavých peněz“).

Pro ilustraci uvádím nejčastější trestnou činnost páchanou v dopravě:

- ublížení na zdraví z nedbalosti,
- těžké ublížení na zdraví z nedbalosti,
- ohrožení pod vlivem návykové látky,
- obecné ohrožení z nedbalosti,
- poškození a ohrožení provozu obecně prospěšného zařízení z nedbalosti,
- poškození a ohrožení životního prostředí z nedbalosti,
- neoprávněné užití cizí věci,
- pojistný podvod,
- maření výkonu úředního rozhodnutí a vykázání,
- neposkytnutí pomoci řidičem dopravního prostředku.

VII. Rozvoj drog v EU a ČR

Každý rok se zjišťují a vyhodnocují data zjistitelná po celé Evropské unii a poté je zpracována jejich zpráva. Analýza Evropské zprávy o drogách 2019 uvádí, že EU čelí rekordnímu nárůstu kokainu, inovativní výrobě nových syntetických drog a využívání digitálních sítí k získání drogy.

¹¹ indoor pěstování – rostliny konopí jsou pěstovány hydroponickým způsobem (tj. v živném roztoku) při umělém osvětlení v uzavřených prostorech.

Za rok 2018 bylo v Evropě více než milion záchytů nelegálních drog. Bylo zjištěno, že osoby ve věku 15-64 let v EU alespoň jednou ve svém životě vyzkoušely některou z nelegálních drog. Substituční léčbu v daném roce nastoupilo 1,2 milionu lidí. Taktéž v tomto roce bylo v EU poprvé zaznamenáno 55 nových psychoaktivních látek, čímž se celkový počet těchto monitorovaných látek zvýšil na 730.

Konopí je stále nejčastějším druhem drogy, což dokazují statistická čísla, která za rok 2018 zaznamenala užití této drogy 17,5 milionu Evropanů ve věku od 15-34 let. Objevují se nové produkty na trhu jako potravinové produkty nebo náplně do elektronických cigaret.

Stále nejčastější opioidem na nelegálním trhu v Evropě je heroin, přičemž čistota heroinu je velmi vysoká a cena drogy nízká. Evropa sleduje s obavami zvyšující se výskyt užívání syntetických opioidů zejména kvůli neznalosti účinků drogy na uživatele a možným následkům požití této drogy; otrava, předávkování, smrt. K výrobě nových syntetických drog se používají stále nové látky.

Taktéž se zvyšuje výroba a čistota metamfetaminu, zejména v České republice, která hraje prim, poté na Slovensku, Kypru, Španělsku, východu Německa, Finsku a Norsku.

Drogy se na nelegální trh dostávají různými cestami a prostředky, přes kontejnerovou dopravu až po např. kokainová „call center“, kde jsou velmi flexibilní a rychlí kurýři doručující objednanou drogu. (Evropská zpráva o drogách, 2019).

Výroční zpráva o stavu ve věcech drog v České republice v roce 2018, která byla zveřejněna 9. prosince 2019, obsahuje data o financování protidrogové politiky, užívání drog v populaci, zdravotní a sociální důsledky užívání drog a kriminalitu spojenou s drogami.

Financování protidrogové politiky

V roce 2018 činily výdaje na integrovanou protidrogovou politiku z rozpočtů státní správy a samosprávy celkem 2113,3 mil. Kč, což je o 357,7 milionů korun více než v roce 2017. Výdaje státního rozpočtu se zvýšily zejména u Policie České republiky, Ministerstva práce a sociálních věcí a Rady vlády pro koordinaci protidrogové politiky. Taktéž výdaje ze zdravotního pojištění na léčbu poruch spojených s užíváním návykových látek byly navýšeny na léčbu poruch způsobených alkoholem a ostatními drogami.

Výdaje na protidrogovou politiku byly využity na oblast prosazování práva, snižování rizik, léčbu uživatelů drog, prevenci, následnou péči a na výzkum a evaluaci.

Užívání drog v populaci

V roce 2018 bylo v ČR odhadnuto 43,7 tis. tzv. problémových uživatelů drog (42,1-45,3 tis.), z toho 33,5 tis. (32,9-34,0 tis.) uživatelů pervitinu a 10,2 tis. (9,9-10,5 tis.) uživatelů opioidů. Mezi uživateli opioidů bylo 5,2 tis. (5,0-5,3 tis.) uživatelů buprenorfinu, 3,4 tis. (3,1-3,6 tis.) uživatelů heroinu a 1,7 tis. (1,65-1,75 tis.) uživatelů jiných opioidů. Odhadovaný počet injekčních uživatelů drog (IUD) dosáhl 39,5 tis. (38,7-40,2 tis.). Nejvíce se zvýšil počet problémových uživatelů drog v Praze a v Ústeckém kraji. Muži udávají nejvíce zkušenosti s nelegálními drogami, ženy léky se sedativním a hypnotickým účinkem nebo léky s obsahem opioidů užívaných proti bolesti, ať již získané na předpis v rozporu s lékařskými instrukcemi nebo bez předpisu získané na nelegálním trhu.

Zdravotní důsledky užívání drog

V roce 2018 bylo v obecném registru mortality hlášeno 409 smrtelných předávkování alkoholem, 20 případů opioidy (27 v r. 2017), především opioidními analgetiky (fentanyl, morfin, dihydrokodein, oxykodon). Pervitin byl příčinou smrtelného předávkování ve 12 případech (10 v r. 2017). Dále byla hlášena 2 smrtelná předávkování těžkými látkami a po jednom smrtelném předávkování MDMA, kokainem, GHB a syntetickým kanabinoidem.

Sociální důsledky

U uživatelů drog převažuje nestabilní ubytování (68 %) a nestabilní, případně nelegální příjem (52,3 %). Zadluženo je přes 80 % těchto osob.

Kriminalita spojená s drogami

V roce 2018 vzrostl podíl trestných činů spáchaných pod vlivem návykových látek na 14,5 tisíce. Nejvíce dopustili pachatelé trestných činů spáchaných pod vlivem alkoholu a jen cca 20 % pod vlivem nealkoholových drog. (Výroční zpráva o stavu ve věcech drog v ČR, 2018)

Adiktologické služby

V České republice je 57 nízkoprahových kontaktních center, 96 ambulantních léčebných programů, 16 center opiátové substituční léčby, 2 stacionární programy, 21 detoxifikačních jednotek, 28 oddělení lůžkové zdravotní péče, 15 terapeutických komunit, 35 ambulantních doléčovacích programů (z nich 20 s chráněným bydlením) a 5 domovů se zvláštním režimem pro osoby závislé na návykových látkách. (Drogy-info, 2019)

IV. Závěr

Drogy jsou v České republice velký společenský problém. Drogy se netýkají jen jednotlivce, ale postihují rodiny, skupiny, zejména mladých osob, a nakonec i celou společnost.

Děti ve věku i 10 let se k různým drogám snadno dostanou, zejména alkoholu a tabáku. Na ulici nebo na diskotéce jsou obdarováváni kamarády nebo i dealery, aby drogu vyzkoušely, popřípadě si ji koupí v partě stejně mladých lidí a potom s nimi experimentují. Ve městech je nižší míra sociální kontroly, a i v mnoha rodinách velmi často tato kontrola a výchova chybí. Jakmile se dítě na droze stane závislé, je velmi nesnadné ho tohoto návyku zbavit.

Lidé, kteří začnou užívat drogy, se většinou odtrhnou od rodiny a stěhují se do větších měst, které jsou více anonymní. Ze začátku jsou schopni vykonávat práci, jejich výkon se však snižuje natolik, že jsou z práce propuštěni. Postupně jejich návyk přerůstá v nezvladatelnou mez a nezdědkva kvůli jejich neutěšené finanční situaci končí jako bezdomovci na ulici, v různých squatech, vybydlených domech apod. Jejich životní styl se mění jen v jediný cíl. Sehnat peníze na další dávku, prodávají sami sebe a později začnou páchat trestnou činnost. Po jejich dopadení policií končí v přeplněných věznicích, kde se podrobují drahé léčbě, která se většinou míjí účinkem. Jakmile jsou propuštěni na svobodu, znovu droze podlehnou. Snadno se mohou nakazit infekčními chorobami, které nejprve přenáší mezi sebou a poté mohou nakazit i ostatní obyvatelstvo.

Samotná společnost ještě situaci kolem drog zhoršuje. Někteří politici i politické strany volají po legalizaci některých drog. Je to velký rizikový faktor, neboť tyto drogy se poté stávají snadno dostupnými. Lidé ztrácejí morální zásady a hrouť se jim jejich rodinný hodnotový systém, jsou poté obtížně vzdělavatelní a nemají pracovní návyky. Legalizace drog se tak lehce může stát v mezním případě prostředek nepřímé genocidy.

Literatura:

Chmelík, J. a kol. (1999). *Drogová kriminalita*. Praha: Úřad vyšetřování pro ČR, MVČR

Rak, R., Kolitschová P. (2019). Bezpečnost a bezpečí – základní pojmy a jejich vnímání, *Sborník z 14. Mezinárodního sympózia Security Bratislava ze dne 14. 3. 2019, Bratislava, 2019, 212 s.*

Rak, R, Zrubak, R. (2012) Project eCALL – Car in Emergency Situation. *7th Scientific International Conference Crisis Management: Environmental Protection of Population –*

Conference Proceedings. Edited by Horak, R; Juricek, L; Schwarz, R, pp. 251-258, Proceedings paper.

Repík, B. (2002). *Evropská úmluva o lidských právech a trestní právo*. Praha: Orac, 2002. ISBN 80-86199-57-6, str. 51.

Štablová, R. a kol. (1997) *Drogy, kriminalita a prevence*. Praha: Policejní akademie ČR, 1997, str. 11.

Vlach, F. (2018). Předmluva ředitele Akademie Vězeňské služby České republiky. Sebevraždy a sebepoškození v penitenciárním prostředí. *Monografie příspěvků z konference VI. Penologické dny 2018*. Akademie Vězeňské služby České republiky, Stráž pod Ralskem 2019.

Carpentier, C. (2007) *Drugs and crime – a complex relationship*. Drugs in Focus, s. 16. EMCDDA.

Zákon č.379/2005 Sb., o ochraně před škodami působenými tabákovými výrobky, alkoholem a jinými návykovými látkami a o změně souvisejících zákonů nahradil zákon č. 37/1989 Sb., o ochraně před alkoholismem a jinými toxikomaniemi.

Úředního věstníku Evropské unie (2013). *Nářízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 1258/2013*. Dostupné z:

<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2013:330:0021:0029:CS:PDF>. (20. 6. 2020).

<https://www.vlada.cz/cz/ppov/protidrogova-politika/media/evropska-zprava-o-drogach-2019-eu-celi-rekordni-dostupnosti-kokainu--inovativni-vyroba-a-zneuzivani-syntetickych-drog-ci-virtualni-realite-174226/> (7. 7. 2020)

<https://www.drogy-info.cz/publikace/vyrocnizpravy/vyrocnizprava-o-stavu-ve-vecich-drog-v-ceske-republice-v-roce-2018/> (15. 6. 2020)

https://www.drogy-info.cz/data/obj_files/33119/869/Zaostreno_2019-06_v02.pdf (3. 8. 2020)